

4. mája 2019 si pripomenieme 100 rokov od tragickej smrti generála Milana Rastislava Štefánika. Človeka, ktorého vyretušovaný portrét vo francúzskej uniforme pozná celé Slovensko. Scenáristka, režisérka a spisovateľka Mariana Čengel Solčanská však vo svojej najnovšej knihe „Generál“ nabúrava tradičný pohľad na nášho národného hrdinu. Som veľmi rada, že si našla čas na rozhovor.

Ako ste sa dostali k Štefánikovi?

Ako myslíte?

Prečo ste sa začali zaujímať o osobu Milana Rastislava Štefánika? Človek sa väčšinou ráno nezobudí s pocitom, že dnes by som mohol zistiť niečo o 100 rokov mŕtvej osobe. □

Iritoval ma jeho vyretušovaný neživý portrét. Akoby bol sochou, čímisi neskutočným, iba symbolom našich národných túžob. Som vyštudovaná politologička a kulturologička a ešte k tomu scenáristka a režisérka, takže sa väčšinou budím s pocitom, že dnes potrebujem ísť do univerzitnej knižnice, alebo do antikvariátu, alebo do kaviarne a písať. Keďže sa blížilo sté výročie vzniku Československa, cítila som, že práve v tých týždňoch budú ľudia o Štefánikovi a udalostiach, ktoré predchádzali jeho smrti, chcieť počuť a čítať.

Skôr, než ste začali písať knihu, ste zrejme nejaký čas museli venovať výskumu. Aké pocity ste mali pred a po skončení výskumnej práce?

Radostné.

Myslela som to skôr tak, či vás práca na knihe „Generál“ nejako konkrétne zmenila.

Nezmenila ma. □ Mám štyridsať rokov a v tomto veku je už ľudská bytosť väčšinou komplexná. Obohatila ma nutnosť hĺbkovo sa Štefánikovi venovať. Moje vedomosti o ňom sú podstatne kompletnejšie, ako povedzme u laikov, nehistorikov.

Stal sa z vás „štefánikológ“? Teda človek, čo svoju rodinu a priateľov obťažuje fascinujúcimi zisteniami? □

Áno.

Ako reagovalo vaše okolie na informácie, ktoré ste im hovorili?

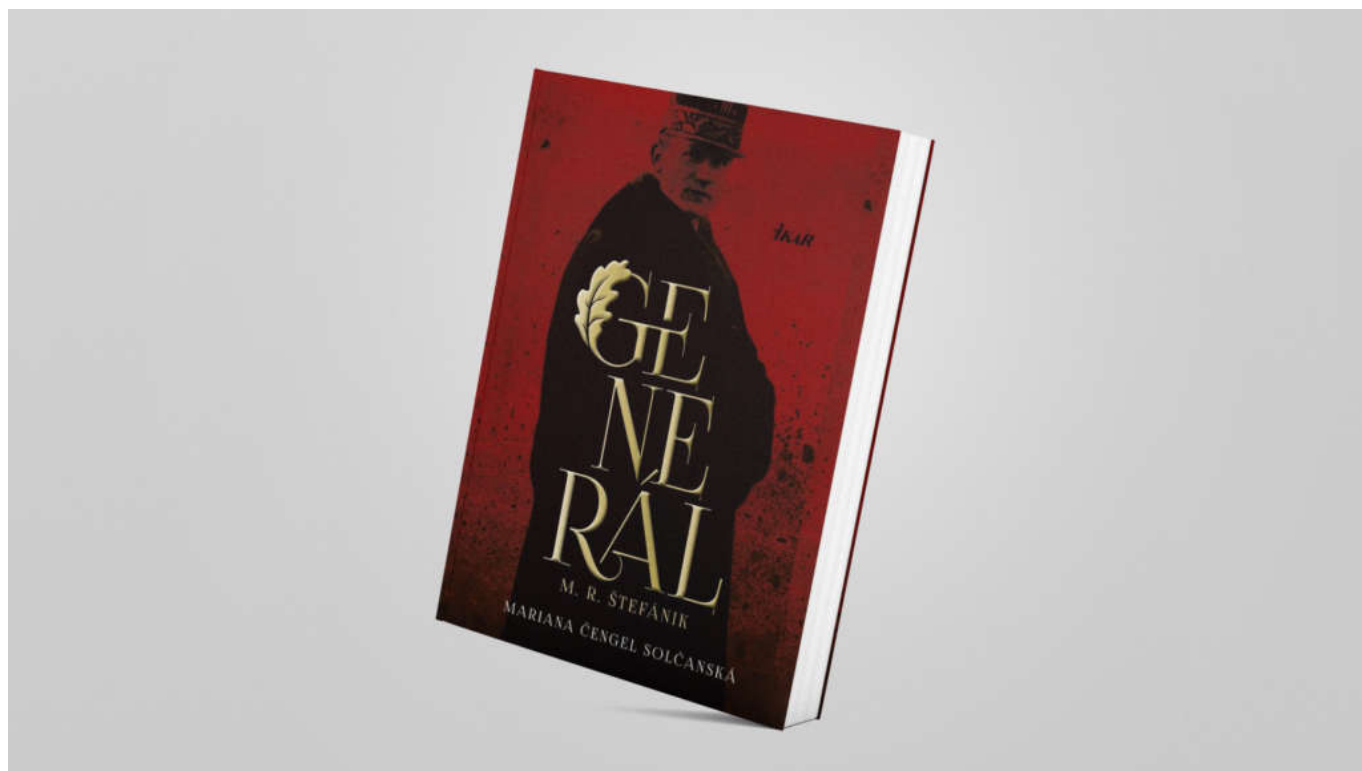
Boli prekvapení. O Milanovi vedeli predtým iba málo alebo nič.

Zvládnú Slováci pravdu o Štefánikovi? Publikovali ste všetko, čo ste sa dozvedeli, alebo ste niektoré veci ďalej neposúvali?

Každá dejinná skutočnosť má dve pravdy. Objektívnu, ktorá sa naozaj stala a ktorú sa nikdy nedozvieme a potom druhú, tú, ktorú vysvetľujeme. Tá je viac alebo menej odlišná od objektívnej pravdy. S tým sa každý historik musí zmieriť.

Prečo sa nikdy nedozvieme objektívnu pravdu?

Lebo všetci, ktorí by ju mohli povedať, sú už mŕtvi. A aj keby neboli, každý človek vníma svet subjektívne. Objektívnu pravdu, ak také niečo jestvuje, vie iba Boh. Ak teda jestvuje. □

Mariana Čengel Solčanská: Generál

Aký bol podľa vás Milan Rastislav Štefánik?

Velký.

Oukej. □ Skúsili by ste mi napísať menej stručnú charakteristiku Štefánika?

Najpresnejšiu charakteristiku jeho osoby napísala po jeho smrti žena, ktorá ho osudovo milovala, novinárka Louise Weiss. Budem ju citovať, ak chcete, pretože žiadna iná charakteristika by nebola presnejšia:

„Kto vypovie jeho panovačnosť a jeho oddanie sa, jeho veselosť a jeho iróniu, jeho obetavosť i jeho bezmedznú ctižiadosť? Kto vypovie tú nonšalantnosť i tú zázračnú činnosť, tú neskrotnú energiu i ten chorobný pôvab, tú vieru v ideál, opravenú tým rozčarovaným úsudkom, tú politiku veľkého slohu a ten sklon k maznavej malichernosti, tú potrebu prepychu, a to odvrátenie sa od vecí svetských, tú sympatiu k poníženým napriek všetkej nedôvere k ľuďom, to pohrdanie ženami a tú vrelosť v láske, tú netrpezlivosť v štúdiu,

tie meditácie o hviezdach, tú túžbu po mučeníctve...”

Louise Weiss

Čo spôsobilo, že sa z „nerda“ Milana stal generál?

Z čoho?

Keď prišiel Štefánik do Paríža, bol to typický vedec, ktorému jeho kamaráti často nerozumeli a robili si z neho srandu. Pripomínal trochu ľudí, ktorých dnes označujeme slovom “nerd”. Nie je úplne bežné, že sa z nerdov stanú vodcovské osobnosti, ktoré majú presah do politiky. Aké boli podľa vás kľúčové momenty v Štefánikovom živote, ktoré zmenili jeho smerovanie?

Milan sa na rozdiel od svojho konkurenta a rivala Beneša nikdy zreteľne neprofiloval. Dlhو netušil, čo má v živote robiť. Bol určite najnetypickejším vedcom pod slnkom. □ Tulák bez peňazí, vykorenený dobrodruh. Všetko zmenila vojna a Masaryk. Vojna spravila z Milana generála a Masaryk z neho spravil veľkého politika.

Bol francúzskym špiónom?

Nie.

Prečo podľa vás na Štefánikov pohreb neprišiel prezident Masaryk?

Nechodil na pohreby.

Vaša kniha je o Štefánikovi, ale rozprávačom je Edvard Beneš. Bol vzťah Edka k Milanovi taký, ako píšete, alebo ide o fikciu?

Napísala som román.

Takže je to fikcia? Nevychádzali ste z ničoho konkrétneho?

Keď píšete o skutočnej postave, o skutočných dejinách, vždy vychádzate z toho, čo

objektívne o danom predmete viete. Z memoárov, dokumentov, matrik, denníkov, úradných zápisov... Ale zároveň je každý román fikciou. Ak by nebol, bol by literatúrou faktu.

Nechal Štefánika vo vašej knihe zabiť Edvard Beneš? □

Prečítajte si knihu.

A posledná otázka. Čo by ste povedali Štefánikovi, keby ste mali možnosť sa s ním rozprávať 4. mája 1919 pred odletom na Slovensko?

Ideš domov, Milanečko, milovaný. Tvoja unavená myseľ nájde pokoj a tvoje trápené telo spočinie. Netráp sa viac, všetko bude dobré.

Ďakujem za rozhovor.

- [Mariana Čengel Solčanská](#)
- [Kniha Generál \(Martinus.sk\)](#)
- [E-kniha Generál \(Martinus.sk\)](#)